

ՆՇԽԱՐՔ ՆԱԽՆԵԱՑ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐԱԳԻՒՏ ԳԼՈՒԽՆԵՐ

ՍԻՐԱՔԱՅ ԳԻՐՔԻՆ ՀԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

[Գլ. ԽԲ. 25 հմբ. — Գլ. ԽԳ. 6]

Հասարակելով Սիրաի այս գլուխներ՝ որոնք կը պակսին հին քարգմանութան մէջ՝ զոյգն վայել մը կը կարծենք ընձեռել Հայ բանասէրներու (*)։ Առաջին անգամ կիլիկիոյ Տ. Տ. Սահակ Ս. Կարողիկոսը (այն աւելն Լուսարարացի Ս. Յակոբայ Վանուց) հանդիպած ըլլալով Սիրաի այս 600 գլուխներուն քարգմանութեանը Չափառա Մոկացիի (Դաւանցի) 1615 ին Վարազայ Առաջնորդ Մարտիրոս Վարդապետի համար գրած Աստուածա-տունչին մէջ՝ հաղորդած էր իր գիտքը յայտնի բանասէր Գ. Ֆրէսէրէի Մարտիրոսին։ Տեսակցութեան մը առթիւ՝ Գ. Ֆրէսէրէի վերջեւ յայտնեց զայն մեզի, եւ այդ տեղեկութեան շնորհիւ՝ ի յոյս կ'ընծայեմք Իմաստներն վերոյիշեալ գլուխները, մնացորդ գլուխներուներին քողով զտել աւելի բախտաւորներու։

Մեր Ձեռագիրը բոլոր է գրչութեան կողմէ։ Ուստի եւ իր սխալագրութիւնները ուղղելով՝ յոյն բնագրին հետ ալ բաղդասեցիմք նոյն գլուխները՝ նշանակուած համարներով։

Տարակոյտ չունինք որ հին քարգմանութեան մասը կը կազմէ մեր հասարակածը։ Արդէն Սիրաի քարգմանութիւնը եւ զարու վերջին հաւորդին կատարուած կը բաժնի մեզի։ Վասն զի՝ բաղդասմամբ **Առաջկաց** գրի քարգմանութեան՝ սկսած է լեզուն, եւ ինչ ինչ բառերու գոյութիւնը՝ զոր օր. **Ճառածութիւն, բարեբանել, իմացութիւն, հրամայիլ, ծերոյք, բռնել** (4 անգամ), **հրաշալի առնել, ճալ** (փառաւորելի) **խրա-հանցիւր** (յոյն. հալովումով), **մեղադրել, եւայլն**, իրաւունք կուտան մեր տեսութեան։ Նկատելութեան արժանի կը զտնենք մասնաւորապէս **Զննդիք, սղապտողիլ եւ զարմայք** բառերը, որոնք մեր բառարաններուն մէջ կը պակսին, եւ որոնց առաջինը մասնաւորապէս՝ **Նոր** է բոլորովին իբրեւ հայեցի բառ մը։

Ե. Ե. Գ.

ԳԼՈՒԽ ԽԲ.

25բ Մի գմիւոյ հաստատեալ գրարիս, եւ ո՞ր յազեացի տեսանելով զփառս նորա։

ԳԼՈՒԽ ԽԳ.

- 1 Զպերճութիւն բարձանց, զնաստաւորեան զտուրիւն, զտեսակ երկնի՝ եւ զհսկի փառաց։
- 2 Արեգակն տեսլանք պատմէ զկշ իւր։ Անօթ զարմանալի, զործ Բարձրելոյ։
- 3 Ի միջուրէի իւրում ցամաքեցուցանէ զերկիր։ Եւ առաջի տաւթոյ նորա ո՞ր կարացէ կալ։
- 4 Որ փշէ ի հնոց գործով գորոյ. եւ բեքպատիկ կիզու արեգակն զերկնս. Շողոյիս հրազինս հանէ, եւ ծագելով զհառազայթս՝ շրտուցանէ զաշս։

ԻԳ. (1) զնաստաւորիւն զտուրեան — ի տեսլան կամ ի տեսիլ։ (2) յեւս։ (4) գոյոյ՝ այն է առաջը կամ աջոման։—հրազոյն։

(*) Զօհրապեան Աստուածաշունչի հրատարակութեան մէջ (Գ. հատոր, Յաւելուած էջ 36 — 37) Սիրարի ԽԳ. զիսէն պակասաւոր համարներ կան, որոնք սակայն բնագրին հարազատութիւնը չեն պահած։ Սիրարի այդ քարգմանութիւնը կը տարբերի արդէն Բագրատունիի հրատարակածէն՝ որ աւելի ընտիր է, եւ որուն հետ նոյն է մերն ալ։

5 Մեծ է Տէր որ արար զայն, եւ բանիւք իւրովք դադարեցոյց զընթացս նորա։

6 Եւ լուսին յամենայն(ի) ի ժամանակի իւրում. ցատումն ժամանակաց եւ նշան յաւիտենից։

7 Ի լուսնոյ նշան տեսանի. լուսաւոր՝ մաշի եւ վախճանի։

8 Ամիս ըստ անուան իւրոյ է, աճելով զարմանալէս ի նորոգման. աւնաթ բանականաց ի բարձունս, ի հաստատութեան երկնից փայլէ։

9 Գեղեցկութիւն է երկնից, փառք տաւեղաց. զարդ՝ որ լուսաւորէ ի բարձունս Տեառն։

(5) փութացոյց (արդիւնք շփոթ ընթերցումի)։ (6) Եւսումն։ (7) Տաւելն. — ի վախճանի կամ յետ լուսնի։ (8) Բանականաց։ (9) Յոյնն Տէր. (Տեառնը համաձայն է երբեքական բնագրին)։

- 10 Բանիւք Սրբոյն կացցեն ըստ ընտ-
րութեան, և մի՛ քակեսցին ի պանպա-
նութիւնն իւրեանց։
- 11 Տէս զաղեզն և աւրհնեալ զարարիչն
նորա. կարի գեղեցիկ ի փայլելն իւ-
րում։
- 12 Բոլորեաց գերկինս բոլորիւ փառաց.
ձեռք Բարձրելոյն տարածեցին զնա։
- 13 Հրամանաւ նորա ճեպեաց զձիւնն, և
փութացուցանէ զփայլատակունս զա-
տաստանի նորա։
- 14 Վասն այսորիկ բացան շտեմարանք.
և թռեան ամպք իրբն զթռչունս։
- 15 Մեծութեամբ նորա զաւրութիւն յամ-
պրս. և բրդեցան քարինք կարկտի։
- 16 Տեսեալամբ երկրին լերինք. կամաւք
նորա շնչեցէ հարաւ։
- 17 Չայն որոտման նորա նախատեաց
գերկիր, և փոթորիկ հիւսիսոյ և խը-
ռովութիւն հոգմոյ. իրբն զթռչունս
թռուցեալս ցանէ ի վերայ զձիւնս, և
իրբն զմարախ որ իջանիցէ՝ էջ նորա։
- 18 Գեղ սպիտակութեան նորա զարմա-
ցուցէ զաշս, և ի չաւել նորա հիաս-
ցի սիրտ։
- 19 Եւ գեղեամն իրբն զաղ յերկիր սրփ-
ռէ. և սառչին ծայրք խոչաց։
- 20 Տուրա հոգմ հիւսիսոյ ինչիցէ, և
ձողեցին ձրեծղիթք ի ջրոյ. յամենայն
ժողովս ջուրց իջցէ, և իրբն զբահ
զղեցի զըտնս։
- 21 Կերիցէ զլերինս, և զանապաստ այ-
րեցէ, և շիջուցէ զգալարի իրբն ըզ-
հուր։
- 22 Յօղ պատահեալ ի ջրոյ զուարթա-
ցուցէ։
- 23 Խորհրդով նորա ծփեցան անդունդք,
և ճնկեաց նմա կողմս։
- 24 Որք նաւարկին ընդ ծով՝ պատմեա-
ցեն զտաղնապ նորա, և լրով ական-

- ջաց մերոց սխրանամբ։
- 25 Եւ անդիս զարեմամբ ընդ հրաշալի
զործս. Չանազանութիւն ամենայն
զազանաց, հաստատումն կիտից։
- 26 Վասն նորա յաջողութիւն կասարման
նորա, և բանիւ նորա զուարեալ կայ
ամենայն։
- 27 Շատ տեսեմ, և ո՛չ եղիցուք հասու,
և փախան քնալիս քանից և ինքն։
- 28 Փառաւորելով որ կարացաք ճանաչել
զինքն. մեծ [է] քան զամենայն զգործս
իւր։
- 29 Ահաւոր Տէր և յոյժ մեծ, և սքան-
չելի է զօրութիւն նորա։
- 30 Փառաւորելով զՏէր, բարձր ա-
բարեք որչափ ինչ կարող իցէք, զի
առաւել լիցի տակաւին. և բարձրա-
ցուցանելով զնա՝ յաճախեցէք զօրու-
թեամբ. մի՛ խոնջիք, զի ոչ լինիցիք
հասու։
- 31 Ո՞վ ետես զնա և պատմեցէ, և
ո՞վ մեծացուցէ զնա որպէս էն։
- 32 Բազում ծածուկք են մեծագոյն քան
զայսորիկ, զի սակաւ ինչ տեսաք ի
զործոց նորա։ Զի զամենայն ինչ ա-
բար Տէր, և բարեպաշտից ետ իմաս-
տութիւն։

ԳԼՈՒԽ ԽԴ.

Աւրինութիւն Հարանց

- 1 Աւրհնեցուք զարս փառաւորս, և
զհարս մեր ծննդեամբ։
- 2 Բազում փառս հաստատեաց Տէր,
մեծութեամբ իւրով յաւիտենից հեռէ։
- 3 Որք սիրեին զքաղաւորութիւնս իւր-
եանց, և արք անուանիք զօրութեամբ,
որք խորհէին իմաստութեամբ իւր-
եանց, և պատմեցին զամենայն մար-
դարէութեամբ։
- 4 Առաջնորդէին ժողովրդեանն խոր-
հրդովք, և հանճարով զպրութեան
ժողովրդեանն, իմաստուն ի խրատ նորա։
- 5 Խնդրէին նուազս երգոց, և պատ-
մէին ճախիս զրով։

(10) Ի պանպանութիւնս։ (15) Զիւն։ (15) Զօրացոյց զամպս։ (16)... նորա երեւիքն (սասա-
նին)։ (18) Յանգիւն։ (19) Խոչաց՝ այն է փչոց։ (20) Ծնչիցէ.— Զողեցին՞ թերեւ՝ պաղեցին
ԶԵՆՆԻԹԻՔ (այս բառը գործածուած է cristall ի
նշանակութեամբ, ինչպէս յայն ունի)։— զղեցցին
ջուր։ (21) (Համարին առաջին մասը թերի)։ (22)
Ի երոյն՝ կամ լաւ եւս ի առաջին։ (23) Դադա-
րեցան.— և անկեաց զմա Յիսուս (մեր Թարգմա-
նիչը կարդացած է αὐτῷ νόσος, համաճայն երբայա-
կան բնագործին)։

(25) Եւ անդ ևն զարմանալիք։ (26) կատարումն
կամ կատարած (27) և փախան քանից. Բնաւն
է Ինքն։ (28) Ո՛ւր... (ճանաչել), զի Ինքն մեծ
է...։

ԽԴ. (2) Որք սիրեին ի քաղաւորութիւնս.—
(յոյնը չունի զամենայն)։ (4) Բանք իմաստունք
ի խրատ նոցա։ (5) Ցաղս. յն. Շող (զէպս)։

- հնչին ի տաճարի, առ ի յիշատակ որդւոց ժողովրդեան նորա:
- 10 Զգետաւ սրբով ոսկւոյ և յակընթոյ և ծիրանոյ, զործով պէսպէս, բանիւ զատաստանի, յայտնութեամբ ճշմարտութեան:
- 11 Մանելով կարմրով, զործով ճարտարի, մեծագին ակամբք քանդակաւ դրութի, պատուով ոսկւոյ, ակնագործ զործով, առ ի յիշատակ զբով բնդելուդելով, բոտ թուոյ ցեղիցն Իսրայելի:
- 12 Պսակ ոսկի ի վերայ խուրի՝ աւրինակ դրոշմոյ սրբութեան, . . . ցանկալիք աչաց զարդարեալք:
- 13 Գեղեցիկ [յառաջ] քան զնա չեղեն այսպիսիք մինչև յաւիտեան: Եւ ոչ զղեցաւ այնպէս այլազգի բաց յորդոց նորա միայն, և զարմեայք նորա հանապազ:
- 14 Զոհք նոցա որդւոցդեցին հանապազ բոտ աւրէ երկիցս:
- 15 Ելից Մովսէս զձեռս, և աւծ զնա իւզով սրբով. և եղև նմա ուխտ յաւիտեանց, և զաւակի նորա յաւուրս երկնից. պաշտաւն տանել նմա հանապազ և քահանայել, և աւրհնել ըզժողովորդ նորա յանուն նորա (Աստուծոյն Իսրայելի):
- 16 Ընտրեաց զնա յամենայն կենդանեաց՝ մատուցանել պտուղ Տեառն, խունի և անուշահոտութիւն [ի] յիշատակ, քաւել վասն ժողովրդեան իւրոյ:
- 17 Եւ զնա ի պատմութեան իւր, իշխանութիւն յուխտս իրաւանց, ուսուցանել Յակոբայ զվկայութիւնս և յանունն նորա կռել զԻսրայել:
- 18 Յարեան ի վերայ նորա աւտարտիք, և նախանձեցան ընդ նմա յանապատին. արք որ ընդ Դաթանայ և Արիւրովի և ժողովն Կորիայ՝ ցամամբ և բարկութեամբ:

- 19 Ետես Տէր, և ոչ հաճեցաւ. (վասն որոյ) սպանեցան բարկութեամբ ի սրամտութենէ Տեառն: Արար ի նոսա նշանս և ծախեաց զնոսա յոցով բարկութեան իւրոյ:
- 20 Եւ յաւել ի փառս Ահարոնի, և ետ նմա ժառանգութիւն. պտուղ առաջին արմատեաց բաժանեաց նմա. հաց նախնի պատրաստեաց յազնուսին:
- 21 Զի և զգոհ Տեառն կերիցեն, զորս ետ [նմա] և զաւակի նորա:
- 22 Բայց ի յերկիրն ժողովրդեան ոչ ժառանգեցէ. բաժին նորա չիք ի ժողովրդեան. զի Ինքն է բաժին նորա և ժառանգութիւն:
- 23 Եւ Փենէհէս որդի Եղիազարու՝ երբորդ ի փառս. ի նախանձել նմա ահիւ Տեառն, և կացուցանել զինն ի վանել ժողովրդեանն՝ քաջութեամբ յաւժարութեան անձին իւրոյ, և քաւեաց վասն Իսրայելի:
- 24 Վասն այսորիկ հաստատեցաւ նմա ուխտ խաղաղութեան. վերակացու որոյ՝ և ժողովրդեան իւրոյ, զի եղիցի նմա և ժողովրդեան իւրոյ քահանայութեան մեծութիւն յաւիտեան:
- 25 Եւ ուխտ Դաւթի՝ որդւոյ Յեսսեայ ի ցեղէն Յուդայ, ժառանգութիւն արքայի որդւոյ՝ յորդւոյ միայնոյ. ժառանգութիւն Ահարոնի և զաւակի նորա:
- 26 Տացէ ձեզ իմաստութիւն ի սիրտս ձեր՝ զատել զժողովորդս նորա արդարութեամբ, զի մի՛ եղծցին բարիք ձեր, և զփառս նոցա, յազգս նոցա:

ՎԱՍԻՆ ԽԶ.

- 1 Զաւարտոր ի պատերազմունս՝ Յեսու նաւանց և մարգարէութեամբ յաջորդ Մովսիսի, որ եղև բոտ անուան իւրոյ մեծ ի փրկութիւն ընտրելոց նորա:
- 2 Խնդրել զվրէժ թշնամեացն յարուցելոց ի վերայ (Իսրայելի): . . .
- 3 Որպէս փառաւորեցաւ ի համբառնալ զձեռս իւր, և ի ձգել զսուսեր ի վերայ քաղաքաց: Ոչ յառաջագոյն քան զնա այսպէս եկաց. զի զպատերազմունս Տեսնել

(11) Պատուածով, (12) . . . Քանդակ կրնայ (Եւր. ԻԸ, 36) — . . . (տող մը կը պակսի): (13) ԶԱՐԿԱՅԻՑ = զարմ (Տե՛ս ԻԴ. 11): (14) ՈՂՁԱՊԸՏՂԵԼ քային (իրրև ողջակէզ նուիրել) այլուր չենք հանդիպիր. թարգմանութիւնն է δλοχαροῦσιν յոյն քային: (17) Ի պատմութեան (արդիւնք շփոթ ընթերցումի). — յօրէնս նորա:

(19) Բոցով հոռոյ իւրոյ: (20) Շոցա. — առաջնոցն: (25) Ի կալ նմա: ԻՅ. (1) Յեսու նաւանց: (3) Զի զպատերազ-

նա ամ ի վերայ:

4 Որ ի ձեռն նորա ընդ կրունկն դարձաւ արեգակն, և մի արն եղև առ երկուն:

5 Կարգաց առ Բարձրեալն հզաւր՝ ի նեղել զնա թշնամեացն շուրջանակի, և լուաւ նմա Տէր քարամբք կարկտի, մեծ եւ հզօր զաւրութեամբ:

6 Հոսեաց ի վերայ ազգի պատերազմողի, և իջմամբ կորոյս զընդդիմակացսն. զի ծանիցեն հեթանոսք զպառազինութիւն նորա, զի յանդիման Տեառն պատերազմ նորա . . .

(Կասարեցաւ իմաստօրինս Սիրաֆայ մեծախոն իմաստոյ ի փառս իմաստօրեան Աստուծոյ Հօր՝ Յիսուսի):

ԱՂՕԹՔ ԵՒ ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Ես կը հաւատամ այլակերպութեան:— Բացատրեմ թէ ինչո՞ւ: Ես անգամ մը մեծ մայրիկիս զէմքը զիտեցի՝ երբ նէ, մեր տունը, կ'ելլէր ընտանեկան աղօթքէ: Միշտ զեղեցիկ կ'ընէր երբ նէ, քրիստոնեայ մը, որ բարութիւնը յանկուցիչ կը դարձնէր, և երբ կ'աղօթէր, իր գէմքին մօյնը կը փոխուէր: Ինչո՞ւ համար մարդ չայլակերպի: Աղօթքը մարդը կը միացնէ Աստուծոյ հետ. աղօթքը սիրտը կ'ողողէ անշահախնդիր խորհուրդներով. աղօթքը վե՛ր կը բարձրացնէ մարդը այս նսեմ աշխարհէն. աղօթքը կը բռնկցնէ համակրանքին թաքուն կրակը. աղօթքն է որ զգալ կուտայ մարդուն թէ ներուած են իր մեղքերը:

Եթէ Յիսուս այսօր ապրէր մեր մէջ, անշուշտ պիտի ընտրէր հանդարտիկ, զեղեցիկ տեղ մը, ուր կարենար քաշուիլ կարդալու, խոկալու և աղօթելու: Շատ մը մարդիկ կարծես թէ սմբած են: Առաքինութիւնը խոյս է տուեր անոնցմէ: Անոնց մարտկոցները պարպուած են եկեղատրականութենէ, և շատ հեռու են զանոնք լեցնող կայարանէն: Արիստոտէլ սովոր էր ըսել, «Աղքատը կերակրելու համար նախ

ամբարը պէտք է լեցունել ըլլայ»: Երբ մարդիկ չափէ աւելի կու տան զուրա, կը կորսնցնեն իրենց զօրութիւնն ու հրապոյրը: Յիսուս լաւ կը հսկէր իր զօրութեան աղբիւրներուն վրայ, և իր ամենամեծ աղբիւրն էր յայտնապէս՝ աղօթելը զեղեցիկ վայրերու մէջ հեռու յիմարացնող ամբուխէն: Յիսուս, իրեն ամենէն մօտիկ աշակերտներուն հետ կ'աղօթէր, լերան մը զապարթին վրայ, ազատ աճապարանքի տէ՛ղ զգացումէ: Երկիրը նահանջեց, երկիրքը բացուեցաւ, Աստուած խօսեցաւ անոր և իր գէմքը շողաց այնպիսի լոյսով մը որ ամենեկին չէ տեսնուած ցամաքի կամ ծովու վրայ:— Հոգեւոր յափշտակութեան լոյսը, սուրբ գմայլանքի լոյսը, կեանքի լոյսին հետ կատարեալ ներդաշնակութեան լոյսը: Աստուծոյ այդ կենդանի փորձառութեան արդիւնքը հեռու տեղ չէ՛ որ պիտի փնտռենք: Երբ վար իջաւ լեռնէն, կրցաւ խաղաղութիւն և առողջութիւն բերել խեղճ, հիւանդ, մտազար տըղու մը: Յիսուս իր այդ զօրութիւնը կը գանէր ամենակարող Աստուծոյ հետ իր ունեցած ներքին յարաբերութեան մէջ: Յիսուս այնքան կատարեալ կերպով հաւասարակշռուած, այնքան ազուրկ կերպով յարմարած էր աստուածային օրէնքներուն, այնքան ներդաշնակօրէն յարաբերութեան մտած էր իր Հօրը հետ որ առողջութիւն, խաղաղութիւն և զօրութիւն կը բերէր բոլոր զինքը ընդունողներուն: Ո՛րչափ ալ շատ մը սուր միտքեր այս մասին հետազօտութիւններ կատարած ըլլան, բայց զեռ շատ բան կայ սորվիլիք Յիսուսի այն կերպերուն նկատմամբ, որոնցմով ան առողջութիւն և ներդաշնակութիւն կը բերէր տառապող կեանքներուն:

Ես կը հաւատամ աղօթքին. ան կը միացնէ քեզ Անհունին, ան կը լեցնէ քեզ աստուածային զօրութեամբ մը, ան կ'օժտէ քեզ առատ համակրանքով մը: «Տէ՛ր, աղօթել սորվեցուր մեզի»: Թող չկարծուի թէ զիւրին է աղօթելը: Հասարակաց պաշտամունքին մէջ եկեղեցական պաշտօնէին ամէնէն փափուկ մասն է աղօթել ժողովուրդին համար. այդ աղօթքով է որ ան առ Աստուած կ'ողողէ ժողովրդին ըզձանքները, շնորհակալութիւնը, պաղատանքը մեղաց թողութեան համար, ցաւե-

մօզս իմեցին Քէր ամէր ի վերայ: (4) Ա՞ն ի ձեռն նորա . . . (5) Մեծ եւ՝ տակնորդ ըստ յոյն բնագրին: